Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Jussi Rämet	Suomi.fi	06.10.2025 11:54:06 UTC+03:00

Pohjois-Pohjanmaan liitto 6.10.2025

Eduskunta E 73/2025 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

mmv@eduskunta.fi

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua MMM:lle valtioneuvoston selvityksestä: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028–2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Keskitymme lausunnossamme etenkin komission ehdotukseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRPP), johon sisältyisivät jatkossa mm. aluekehitys- eli koheesiopolitiikan ja EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteet ja rahoitus.

EU-rahoituksen joustavuus

- Budjettiesitys on kaiken kaikkiaan tehty mahdollisimman joustavaksi. Se korostaa EU-komission ja jäsenvaltioiden mahdollisuutta uudelleen allokoida, uudelleen ohjelmoida ja uudelleen priorisoida tehtyä suunnitelmaa.

- Joustavuus on saatu aikaan jättämällä tärkeitä määritelmiä ja korvamerkintöjä tekemättä. Valittu linja ja ehdotuksen rakenne tekevät alueiden kannalta hyvin hankalaksi todellisen uuden ohjelmakauden valmistelun aloittamisen. Vakaa ja ennakoitava aluekehitys edistää vakaata yhteiskunnan toimivuutta, mikä on erittäin tärkeää turvallisuusnäkökohta.

- Ehdotuksen suurin ongelma on se, että siinä ei ole Suomen EU-liittymissopimuksessa sovittua varojenjakokriteeriä pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) osalta. Komission ehdotus siirtää vastuun liittymissopimuksen noudattamisesta jäsenvaltioille, joilla on kokonaisuudessaan mahdollisuus päättää, kuinka paljon ne haluavat käyttää eri NRPP:n sektoreihin kuten maatalouteen ja koheesiorahoitukseen.

RAHOITUSKEHYKSEN PÄÄOTSAKKEET OTSAKE 1: Kansallinen ja alueellinen kumppanuussuunnitelma

- EU:n aluekehityspolitiikalla tasataan alueiden välisiä kehityseroja. Tämä perustuu sopimukseen Euroopan unionin toiminnasta, artikla 174. Harva asutus, pitkät etäisyydet ja kylmä ilmasto ovat Itä- ja Pohjois-Suomen pysyvä haitta. Tämän takia Itä- ja Pohjois-Suomen muusta Suomesta poikkeavasta tukitarpeesta on sovittu Suomen liittymissopimuksessa.

- Yhdymme valtioneuvoston selvityksen kantaan, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulee turvata myös jatkossa.
- EU-komission esittämä allokaatiometodologia on heikko. Komission esitys ei sisällä itäraja-alueiden erityisallokaatiota tai laskentaelementtejä. EU-komission esityksessä ja varojenjakomenetelmässä sisäasiain rahoitus on korvamerkitty erilleen yleisestä allokaatiosta.

- Vastauksena ennakkoon esitettyyn kysymykseen ”rajavaltioiden erityistuen rahoituksen suhteesta maatalouden ja maaseudun kehittämisen rahoitukseen” voidaan todeta, että nämä sisältyvät komission esityksessä erillisiin allokaatioihin. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus uudelleen allokoida varoja vain sisäasioiden rahastojen (ISF, BMVI ja AMIF) sisäisesti. Ottaen huomioon, että sisäasioiden ohjelmien rahoitus jatkossa on vuositasolla sama kuin niillä on nyt koko seitsenvuotisella budjettikaudella, voidaan kysyä miten niiden tehokas ja tuottava käyttö on ajateltu ratkaista.

- Koska NSPA-tuki perustuu Suomen EU-jäsenyyssopimukseen, se pitää sisällyttää NRPP-asetukseen. Komission esityksessä koheesiorahoitusta ei ole kohdennettu ja korvamerkitty etukäteen, mikä tarkoittaa, että EU-komission ja Suomen välistä liittymissopimusta ei ole noudatettu. Tämän vuoksi se on saatava kirjallisena NRP-asetukseen.

- EU:n aluekehitysrahoituksella ei ole kansallista korvaajaa. Suomeen 2028+ kohdennettavan EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen tason säilyttämisen kannalta on muistettava, että komission esitys peilaa nykyistä rahoitustasoa. NSPA-erityistuki ja harvanasutuksen yleiskriteeri tuovat yli puolet Suomen saamasta kokonaistuesta ja Suomen on pidettävä neuvotteluissa tästä kiinni. Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityismääräraha, ns. NSPA-tuki, on laskennallisesti vähintään 40 euroa/hlö/vuosi.

- Toimintaympäristö on muuttunut, joten Euroopan ruokaturvan, turvallisuuden ja puolustuksen vahvistaminen sekä kilpailukyky ja sisämarkkinat ovat perustellussa asemassa. Reilut, toimivat ja kilpaillut sisämarkkinat ovat EU:n suurin vetovoimatekijä. Sisämarkkinoiden menestys on kuitenkin perustunut alusta lähtien rinnakkaiseen alue- ja rakennepolitiikkaan, jolla taataan tasapuoliset toimintaedellytykset ja talouksien konvergenssi myös alueilla, jotka eivät muuten hyödy lisääntyvästä kilpailusta. Komission esitys muuttaa edellä kuvattua kokonaiskehikkoa merkittävästi jättäen alueiden ja kaupunkien roolin heikoksi. Se antaa jäsenvaltioille tehtäväksi varmistaa alueiden osallistumisen valmisteluun, mutta myös mahdollisuuden siirtää alueet syrjään koheesiopolitiikan päätöksentekoprosessista.

- Maakunnan liitoilla on halu ottaa vastuu ja johtava rooli NRPP:n valmistelussa. Asetusesitys edellyttääkin alueiden osallistumista valmisteluun, mutta se ei kuitenkaan takaa maakuntien liittojen roolia päätöksenteossa. Maakunnat eivät voi olla mukana vain varmistamassa suunnitelmien hyväksyttävyys. Uhkatekijä todelliseen haluun aluetason mukana olosta johtuu komission asetukseen kirjoittaman muotoilun vuoksi. Kumppanuussuunnitelmassa on komission esityksen mukaisesti oltava kansallisia, alakohtaisia ja *tarvittaessa* alueellisia lukuja. (NRPP asetus 21 artikla).

Ohjelma hallintomalli

- Komission esitys ohjelmien toteutusmallista, tulosperusteinen toteutusmalli, keskittää ja kansallistaa tulevaa maatalous- ja koheesiopolitiikkaa. Rahoitus maksettaisiin komission ja jäsenvaltion kesken sovitun kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman mukaisesti toteutettuja investointeja ja uudistuksia vastaan. Eri hallinnon tasojen välisen tasavertaisen yhteistyön puute ja sen korvaaminen puhtaasti transaktionaalisella suhteella heikentää alueiden roolia, omistajuutta ja sitoutumista eurooppalaiseen aluekehitystyöhön.

- Tulosperusteista toteutusmallia on kokeiltu elvytyspaketin rahoituksessa (Next Generation EU), jonka yhteydessä se on saanut kovaa kritiikkiä mm. EU:n

tilintarkastustuomioistuimelta ja Euroopan parlamentilta. Valtio on voinut melko vapaasti suunnata rahoja haluamiinsa tarkoituksiin, kunhan komission kanssa sovitut tavoitteet ja uudistukset on kuitattu saavutetuiksi. Toteutuneita kustannuksia ei tarvitse raportoida eikä kuitteja ole kyselty.

- Määräaikojen radikaali lyhentäminen n+10 kuukautta tulee aiheuttamaan vakavia ongelmia (NRPP artikla 15 Sitoumusten vapauttaminen). Rahat on useissa tapauksissa mahdotonta käyttää päätösvuotta seuraavan vuoden lokakuuhun mennessä. Ehdotuksesta puuttuu mahdollisuus siirtää käyttämättömät määrärahat seuraavalle vuodelle, jolloin käyttämättömät määrärahat häviävät NRP-suunnitelmista kokonaan.

- Huolimatta näköpiirissä olevista synergiahyödyistä, ei voida välttyä ajatukselta, että kansallisissa ja alueellisissa kumppanuussuunnitelmissa on keinotekoisesti yhdistetty alue- ja rakennepolitiikka, maatalouspolitiikka ja maahanmuutto ja rajaturvallisuus yhdeksi kokonaisuudeksi. Yksinkertaistaminen on hyvä periaate, ja se toteutuu aidosti vasta sitten, kun EU-rahoituksen käyttäjä kokee, että tämä on yksinkertaisempaa.

- Itä- ja Pohjois-Suomella on paljon annettavaa koko EU:lle: korkea osaaminen, vahvat teollisuudenalat, vahva energiamurroksen edistäminen sekä luonnonvarat erityisesti kriittisten mineraalien osalta ja niiden kestävä hyödyntäminen. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaa on merkittävä liha- ja maitotalouden tuottaja, jossa on myös vahva puu- ja hirsiteollisuuden arvoketju. Bio- ja kiertotalouden osaaminen tähtää puhtaiden ratkaisujen tuottamiseen.

- Korkean lisäarvon teollisten innovaatioiden syntyminen alueilla on ollut mahdollista nykyisen koheesiopolitiikan tuella. Komission esitys muuttaa EU-rahoituskehystä vuodesta 2028 alkaen erittäin merkittävästi. Keskeistä periaatetta ei tule unohtaa, ja sen tulee edelleen olla, että alueilla tiedetään paremmin mitä tulee tehdä ja miten alueiden kehittämiseen tarkoitetut rahat tulee käyttää.

- Kuten valtioneuvoston selvityksessä todetaan, yhdymme kantaan, että kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

- VNK korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin. Pohjois-Pohjanmaan liitto huomauttaa, että epäedulliset luonnonolosuhteet ja tavoite korkeaan saanto koskee maatalouden ohella aluekehittämistä, jonka onnistunut harjoittaminen tukee myös maaseudun elinvoimaa ja kehittämistä sekä turvallisuutta.

Jussi Rämet
Maakuntajohtaja